

Міністерство освіти та науки України
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
Кафедра загальної педагогіки і педагогіки вищої школи

БЕЗПЕРЕРВНА ПРОПЕДЕВТИЧНА ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА

*Методичні рекомендації для здобувачів вищої
педагогічної освіти першого (бакалаврського) рівня
другого року навчання*

Харків – 2019

Міністерство освіти та науки України
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
Кафедра загальної педагогіки і педагогіки вищої школи

БЕЗПЕРЕРВНА ПРОПЕДЕВТИЧНА ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА

*Методичні рекомендації для здобувачів вищої
педагогічної освіти першого (бакалаврського) рівня
другого року навчання*

Харків – 2019

УДК 371
Б-39

Рецензенти:

Осадченко І. І. – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

Чепіль М. М. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

*Рекомендовано до друку редакційно-видавничою радою
Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди
(протокол № 4 від 10 травня 2019 р.).*

Авторський колектив: А. Д. Балацінова, О. І. Башкір, С. О. Васильєва, В. О. Гуріна, Г. В. Дейниченко, Л. Д. Зеленська, С. Т. Золотухіна, Г. А. Кабанська, Л. М. Калашнікова, О. М. Кін, О. М. Лазарева, С. Є. Лупаренко, М. Е. Пісоцька, О. В. Попова, Л. С. Рибалко, Т. В. Рогова, Т. М. Собченко, Т. С. Твердохліб, Н. О. Ткачова, І. М. Трубавіна, А. М. Цапко.

Б-39 Безперервна пропедевтична педагогічна практика: Методичні рекомендації для здобувачів вищої педагогічної освіти першого (бакалаврського) рівня другого року навчання / за ред. С. Т. Золотухіної. Харків : Планета-Принт, 2019, 42 с.

У методичних рекомендаціях розкрито мету, завдання, зміст безперервної пропедевтичної педагогічної практики в закладах загальної середньої освіти, подано вимоги до оформлення звітної документації, зразки виконання завдань, різні методичні матеріали, які стануть у нагоді студентам закладів вищої педагогічної освіти під час проходження ними практики.

ISBN 978-617-7751-33-4

ЗМІСТ

Вступ	4
1. Мета, завдання та зміст педагогічної практики.....	5
2. Організація та керівництво практикою.....	7
3. Засоби діагностики успішності діяльності здобувача вищої педагогічної освіти.....	9
4. Перелік звітної документації з безперервної пропедевтичної педагогічної практики.....	11
5. Вимоги до укладання індивідуального плану роботи здобувача вищої педагогічної освіти.....	12
6. Зміст щоденника педагогічної практики.....	12
6.1. Аналіз виховної роботи в класі.....	12
6.2. Аналіз уроків учителів-предметників.....	13
6.3. Аналіз виховного заходу.....	13
6.4. Визначення соціометричного статусу учнів у системі міжособистісних стосунків у класному колективі.....	13
6.5. Складання програми професійного самовдосконалення здобувача вищої педагогічної освіти.....	13
7. Зміст виховання в ЗЗСО в Україні.....	14
Література	18
Додатки	20
Додаток А. Зразок оформлення титульного аркуша звітної документації.....	20
Додаток Б. Схема звіту з педагогічної практики.....	21
Додаток В. Зразок оформлення індивідуального плану роботи.....	22
Додаток Д. Приклад плану-сітки роботи на тиждень	24
Додаток Е. Зразок оформлення щоденника педагогічної практики.....	25
Додаток Ж. Програма аналізу виховної роботи в класі.....	27
Додаток И. Схема учнівського самоврядування в класі.....	30
Додаток К. Схема аналізу відвіданих уроків.....	31
Додаток Л. Методичні рекомендації щодо спостереження й аналізу уроку.....	31
Додаток М. Загальна схема аналізу виховного заходу.....	34
Додаток Н. Приклад анкети «Соціометрія».....	35
Додаток П. Програма самовиховання здобувачами освіти основних педагогічних умінь (за С. Б. Єлкановим).....	37
Додаток Р. Анкета для учнів 5-9 класів з питань організації та проведення виховної роботи в класі.....	38
Додаток С. Методика визначення стилю педагогічного керівництва пізнавальною діяльністю учнів (за Л. В. Кондрашовою).....	39
Додаток Т. Методика дослідження характеру педагогічної взаємодії на уроці (за Н. М. Пивовар).....	41

ВСТУП

Педагогічна практика створює сприятливі умови для розвитку цілеспрямованої систематичної науково-дослідної діяльності здобувача вищої педагогічної освіти, спонукає його до активності, творчості, орієнтує на індивідуальний стиль педагогічної майстерності.

Особливу роль у процесі професійної підготовки майбутніх учителів у закладах вищої педагогічної освіти відіграє безперервна пропедевтична педагогічна практика (БППП), яка сприяє розвитку мотиваційного складника професійного становлення майбутнього вчителя (професійного інтересу, бажання працювати з дітьми, гуманістичної спрямованості), когнітивного складника (професійної компетентності), діяльнісного складника (оволодіння різними педагогічними технологіями). Педагогічно доцільна організація БППП дозволяє забезпечити особистісно орієнтований характер навчально-виховного процесу в закладі вищої педагогічної освіти. Сутнісним смислом БППП є не лише привласнення всієї різноманітності засобів педагогічної діяльності, засобів взаємодії з учнем, який розвивається, а й відбір оптимальних для конкретного студента засобів впливу та взаємодії зі школярем, формування індивідуальної самостійної траєкторії становлення особистості кожного студента як професіонала. Особливістю цього виду практики є формування готовності майбутнього вчителя до професійного самопізнання, гармонійної внутрішньої інтеграції. Безперервна пропедевтична педагогічна практика проводиться в закладах загальної середньої освіти відповідно до вимог навчального плану; її тривалість регламентується часом, визначеним графіком навчального процесу.

Під час практики студенти зобов'язані:

- ✓ виконувати правила внутрішнього розпорядку закладу освіти, розпорядження адміністрації школи, керівників практики, методистів кафедр, стежити за дотриманням правил техніки безпеки й охорони праці, бути прикладом ввічливості, організованості, працелюбства;

- ✓ виконувати всі види робіт, які передбачені програмою педагогічної практики, добросовісно готуватись до проведення дорученої навчально-виховної роботи з дітьми;

- ✓ бути присутніми на всіх уроках і виховних заходах упродовж терміну педагогічної практики згідно з розкладом занять закладу загальної середньої освіти, брати участь в аналізі заходів, вести щоденник педагогічної практики за встановленою формою.

Загальні питання організації, проведення й підбиття підсумків безперервної пропедевтичної педагогічної практики здобувачів освіти в закладах вищої педагогічної освіти регламентуються «Положенням про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України» [21], затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 8 квітня 1993 р. № 93 та «Положенням про проведення практик студентів ХНПУ імені Г. С. Сковороди» [20] від 14 грудня 2017 р.

1. МЕТА, ЗАВДАННЯ ТА ЗМІСТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Програма «Педагогічна практика в закладах загальної середньої освіти II–III ступенів» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, галузі знань 01 Освіта / Педагогіка, спеціальності 014 Середня освіта.

Предмет педагогічної практики – організація освітнього процесу у закладах загальної середньої освіти, теорія і методика виховної роботи, профорієнтаційна робота, педагогічна майстерність учителя.

Метою педагогічної практики є розвиток внутрішньої установки на педагогічну професію (розвиток педагогічної позиції); ознайомлення майбутніх учителів з педагогічною діяльністю в закладах загальної середньої освіти; закріплення умінь проведення навчальних досліджень; усвідомлення значимості наукових знань, отриманих у процесі теоретичної підготовки при розв’язуванні практичних завдань навчання й виховання підростаючого покоління; формування соціальної мотивації подальшої навчальної діяльності; особисте утвердження майбутніх педагогів у правильності обрання професії, формування ідеалу вчителя на основі прикладів роботи педагогів, потреби в самоосвіті.

Основними *завданнями* пропедевтичної практики є: поглиблення й закріплення теоретичних знань; вивчення сучасного стану навчально-виховної роботи в закладах загальної середньої освіти, ознайомлення з особливостями організації навчально-виховної роботи; визначення стилів педагогічного спілкування вчителів, вивчення прийомів педагогічної техніки, формування в студентів інтелектуально-дослідницьких, оцінювальних і рефлексивних умінь, необхідних для здійснення аналізу досвіду професійної діяльності вчителя та організації навчально-дослідної роботи; формування любові до обраної професії, педагогічних інтересів, здібностей, розвиток творчого підходу до здійснення педагогічної діяльності; виховання стійкого інтересу до професії вчителя, потреби в педагогічній самоосвіті.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

володіти знаннями про сучасні вимоги до професійної компетентності вчителя; сутність, структуру та стилі педагогічного спілкування, педагогічний такт як одну з умов здійснення взаємодії педагога та учнів; сутність, елементи та прийоми педагогічної майстерності; сутність самовиховання як засобу професійної підготовки вчителів, його етапи, основні способи реалізації; планування виховної роботи класного керівника, методики вивчення класного колективу;

уміти виявляти прийоми педагогічної майстерності вчителя на уроці, стилі педагогічного спілкування в навчальній і виховній діяльності вчителя та їх ефективність; на основі аналізу роботи вчителя здійснювати рефлексію власних професійних умінь і складати програму професійного самовиховання; вести цілеспрямоване педагогічне спостереження й аналізувати отримані результати; проводити психолого-педагогічну діагностику особистості учня та класу; аналізувати виховний захід (індивідуальний, груповий, колективний).

Зміст педагогічної практики за модулями

Модуль 1. Організаційна робота

1.1. Ознайомлення із завданнями та змістом практики

Участь у настановчій конференції. Ознайомлення з метою, завданнями і змістом педагогічної практики, розподілом за базами практики, з її керівниками, вимогами до оформлення звітної документації. Визначення правил поведінки у навчально-виховному закладі, прав й обов'язків студентів-практикантів.

1.2. Знайомство з базою практики

Бесіда з адміністрацією, ознайомлення з матеріалами сайту навчального закладу для з'ясування історії, традицій, основних завдань і напрямів роботи закладу загальної середньої освіти, режиму роботи та матеріальної бази; кадрового складу педагогічного колективу і контингенту учнів; особливостей організації навчально-виховного процесу; напрямів і форм позаурочної роботи (наявність органів учнівського самоврядування, осередків дитячих і юнацьких громадських організацій, гуртків, секцій, творчих колективів). Розподіл студентів-практикантів за класами для спостереження за навчальною та виховною роботою ЗЗСО. Знайомство з учителем-предметником з фаху та класним керівником відповідного класу, узгодження графіку роботи на період практики. Складання індивідуального плану роботи студента-практиканта

1.3. Підготовка звітної документації з педагогічної практики

Оформлення звіту про результати педагогічної практики; щоденника педагогічної практики.

1.4. Захист результатів педагогічної практики

Презентація результатів педагогічної практики на підсумковій конференції.

Модуль 2. Ознайомлення з навчально-виховною роботою школи

2.1. Знайомство з класом, за яким закріплений студент на період практики

Бесіда з класним керівником та учнями класу, ознайомлення з планом виховної роботи класного керівника з метою вивчення: особливостей планування та організації виховної роботи в конкретному класному колективі учнів; традицій класного та шкільного колективу; форм взаємодії класного керівника з батьками; рівнів вихованості учнів класу.

2.2. Відвідування й аналіз загальношкільного / класного виховного заходу (колективного, групового або індивідуального)

Відвідування загальношкільного (за планом школи) або класного (за планом класного керівника) виховного заходу. Психолого-педагогічний аналіз відвіданого виховного заходу. Ознайомлення з організацією учнівського самоврядування в класі.

2.3. Вивчення особливостей організації педагогічної взаємодії вчителя з учнями на уроках

Відвідування уроків (не менше 12 уроків) з метою визначення й аналізу елементів педагогічної майстерності та прийомів педагогічного спілкування.

Модуль 3. *Навчально-дослідна діяльність студентів*

3.1. *Дослідження особливостей розвитку учнів і їх місця в класному колективі*

Проведення соціометричних досліджень (за методикою Д. Морено) з метою виявлення формальних і неформальних лідерів, виявлення окремих угруповань у середині класу та їхніх взаємовідносин між собою. Дослідження пізнавальних інтересів учнів і мотивів навчальної діяльності як необхідної передумови врахування їх у подальшій навчально-виховній діяльності.

3.2. *Складання програми професійного самовиховання.*

Діагностика власного рівня сформованості вмінь, необхідних для здійснення педагогічної діяльності. Складання програми професійного самовиховання.

2. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА КЕРІВНИЦТВО ПРАКТИКОЮ

Робота з організації практичної підготовки майбутніх учителів (у тому числі й безперервної пропедевтичної педагогічної практики) знаходиться в компетенції керівника кафедри (зав. відділом практик), який підпорядкований проректору з навчальної роботи. Практика організовується деканатами факультетів разом із фаховими кафедрами, кафедрами педагогіки та психології. Відповідальні за практику на факультетах призначаються деканом і затверджуються на Раді факультету. Відповідальні від факультету разом із деканатами розподіляють студентів по базам практики, готують та проводять настановчі та підсумкові конференції, разом зі фаховими кафедрами призначають методистів, готують рапорт і наказ на проведення практики [5; 15; 16].

Керівник практики від ЗВПО (зав. відділом практик), методисти відділу практик беруть участь у підготовці та проведенні настановчих і підсумкових конференцій разом із факультетськими керівниками, деканами та спеціальними кафедрами; готують разом із методистами та керівництвом баз практики наради зі студентами; контролюють роботу студентів і методистів у ході практики; проводять нарахування оплати відомостей працівникам баз практики; перевіряють журнали методистів ЗВПО та методистів баз практики; подають навантаження викладачам за керівництво практикою в навчальний відділ ЗВПО; збирають необхідну документацію з практики; готують загальний звіт.

Факультетський керівник практики встановлює зв'язок з базами практики, розподіляє студентів за місцями практики; забезпечує планування, організацію й облік результатів практики на факультеті; проводить навчально-методичні конференції; контролює роботу методистів, адміністрації, учителів (викладачів) баз практики; вибірково відвідує уроки й інші заходи, які проводять студенти; організовує підведення підсумків практики, вносить

пропозиції щодо її вдосконалення; складає загальнофакультетський звіт за підсумками практики та передає його декану факультету й у відділ практик.

Груповий керівник практики (методист від фахової кафедри) закріплює разом із керівником бази практики студентів за класами; допомагає студентам у складанні індивідуальних планів роботи на період практики; затверджує індивідуальні плани роботи студентів; контролює виконання студентами індивідуальних планів роботи; збирає та аналізує документацію, що подається студентами; готує студентів до виступу на підсумковій конференції; складає звіт за підсумками практики та представляє його факультетському керівнику; бере участь у настановчій і підсумковій конференціях у ЗВПО, а також в нарадах, які проводить керівник бази практики.

Викладач педагогіки: бере участь у настановчій і підсумковій конференціях у ЗВПО; бере участь у нарадах, які проводить керівник бази практики; консультує студентів з актуальних питань навчання, виховання та профорієнтації; контролює виконання запланованої роботи; разом із груповим керівником (методистом фахових кафедр), працівниками шкіл оцінює роботу кожного студента; виставляє загальну оцінку.

Кафедри педагогіки та психології забезпечують високий рівень загально-педагогічної, психологічної та методичної підготовки студентів; координують діяльність усіх кафедр, які беруть участь в організації та проведенні практики; консультують студентів з усіх питань, які виникають під час практики; забезпечують студентів необхідною літературою, організують виставки методичних матеріалів до практики; вивчають та узагальнюють передовий досвід організації практики, пропонують заходи щодо її вдосконалення; вживають заходів стосовно впровадження досягнень науки, передового досвіду в зміст й організацію практики; розробляють методичні рекомендації для студентів-практикантів.

Фахові кафедри забезпечують професійну спрямованість проведення практики, високий науково-теоретичний рівень підготовки практикантів до роботи з предмету; визначають групових (методистів) керівників практики; беруть участь у настановчих та підсумкових конференціях з практики; організують у кабінетах виставки матеріалів до практики; проводять консультації з актуальних проблем сучасної науки; забезпечують студентів необхідною літературою; аналізують хід і підсумки практики на засіданнях кафедр і пропонують заходи по її вдосконаленню; готують методичні рекомендації для студентів-практикантів; розробляють програму практики.

Студент-практикант вивчає правила охорони праці, техніки безпеки та виробничої санітарії під час проходження практики; бере участь у настановчій і підсумковій конференціях; своєчасно прибуває на місце проходження практики; дотримується графіку роботи, затвердженого методистом, присутній на практиці щодня упродовж визначеного часу, вчасно повідомляє методиста про причини відсутності; виконує всі завдання, передбачені програмою практики й указівками її керівників; вивчає спеціальну педагогічну, методичну, психологічну літературу; бере участь у групових семінарах, тренінгах,

консультаціях, що проводяться в процесі практики; дотримується правил внутрішнього розпорядку базового ЗЗСО, інструкцій, розпоряджень адміністрації закладу та керівників практики; працює не менше 6 академічних годин на день; несе відповідальність за виконану роботу; своєчасно (після завершення практики впродовж тижня) оформляє необхідну звітну документацію; здійснює самоаналіз власної діяльності, рівня практичних умінь.

У випадку невиконання вимог, практикант може бути усунений від практики. Рішення про продовження строків практики або повторне її проходження приймає ректор ЗВПО.

3. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ УСПІШНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

До засобів діагностики успішності роботи студента-практиканта належать співбесіда, спостереження, перевірка робочої документації [1; 9].

Критеріями оцінювання знань студентів з виховної роботи є такі:

- ✓ спостереження, вивчення продуктів діяльності, бесіди, анкетування, тестування;
- ✓ аналіз проведених учителями уроків і виховних заходів у класі;
- ✓ оформлення документації: написання індивідуального плану, звіту з педагогічної практики, щоденника педагогічної практики;
- ✓ гуманне ставлення до учнів й інших учасників освітнього процесу;
- ✓ регулярність відвідування закладу освіти (уроків і виховних заходів), щоденна присутність у закладі освіти, відсутність запізнь, своєчасність оформлення документації.

Відмінно (90–100 балів)

- студент-практикант володіє навчально-дослідними методами, уміє використовувати їх у своїй роботі, отримані результати відображає в записах у щоденнику педагогічної практики та звіті з педагогічної практики;
- здатний до аналізу проведених учителем уроків і виховних заходів;
- завжди гуманно ставиться до учнів, їхніх потреб у професійному самовизначенні, орієнтує на самовиховання й самоосвіту, будує дружні стосунки в педагогічному колективі, його поважають учні, позитивно відгукуються вчителі й класний керівник;
- оформляє документацію відповідно до висунутих вимог, помилок не допускає, своєчасно подає на перевірку відповідну документацію;
- постійно відвідує заклад освіти, виховні заходи, дотримується режиму й розпорядку закладу освіти, завжди відповідально ставиться до своїх дій, аналізує та коригує їх, педагогічний колектив має позитивну думку про нього.

Добре (74–89 балів)

- студент-практикант володіє окремими навчально-дослідними методами, однак не завжди використовує їх у своїй роботі, результати їх використання недостатньо відображені в записах щоденника педагогічної практики, звіті з педпрактики;

- у більшості випадках позитивно ставиться до учнів та до педагогічного колективу;
- здатний до аналізу проведених учителем уроків і виховних заходів, але допускається незначних помилок під час аналізу й оформленні звітної документації;
- відвідує заклад освіти, уроки та виховні заходи, дотримується режиму й розпорядку закладу освіти, однак є пропуски у відвідуванні без поважних причин, деякі запізнення, поодинокі випадки безвідповідального ставлення до своїх дій, вчинків, несистематично їх аналізує та коригує.

Задовільно (60–73 бали)

- студент-практикант у цілому володіє навчально-дослідними методами, проте відчуває труднощі у використанні їх у своїй роботі, результати їх використання відображені в поодиноких записах щоденника педагогічної практики, звіті з педпрактики;
- здійснює аналіз проведених уроків і виховних заходів, проте має у своїй діяльності серйозній недоліки;
- допускає помилки в оформленні документації, своєчасно не подає на перевірку відповідну документацію;
- проявляє байдуже ставлення до учнів та до педагогічного колективу;
- без поважних причин пропускає заняття в закладі освіти, не дотримується режиму й розпорядку закладу освіти, безвідповідально ставиться до своїх дій, вчинків, байдуже ставиться до їх аналізу та коригування.

Форма підсумкового контролю успішності практичної підготовки – **конференція**.

Орієнтовні питання до підсумкової конференції

1. Якими документами регламентовано виховну роботу класного керівника в закладі загальної середньої освіти?
2. Яким формами виховної роботи (індивідуальній, груповій, колективній) надають перевагу в закладі загальної середньої освіти?
3. Назвіть складники педагогічної майстерності! Наведіть приклади їх реалізації в практичному шкільництві.
4. Спираючись на результати педагогічних спостережень, визначте особливості педагогічної діяльності вчителя.
5. За якими напрямками виховання складається план виховної роботи класу?
6. Розкрийте вимоги до особистості вчителя.
7. Методика проведення й обробки результатів соціометричного дослідження (за Д. Морено).
8. Організація самовиховання майбутнього вчителя.
9. Назвіть стилі педагогічного спілкування! Проілюструйте на прикладах їх практичну реалізацію!
10. Дайте визначення поняттю «педагогічна техніка»! Наведіть приклади її застосування!

4. ПЕРЕЛІК ЗВІТНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ З БЕЗПЕРЕРВНОЇ ПРОПЕДЕВТИЧНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Матеріали педагогічної практики мають бути набрані на комп'ютері. Папка зі звітними документами повинна мати титульну сторінку. Текст набирається на аркушах паперу стандартного формату А4 з використанням шрифтів текстового редактора Times New Roman, кеглем 14, через 1,5 інтервали з дотриманням таких розмірів полів: верхнього і нижнього – 20 мм, лівого – 25 мм, правого – 10 мм. Титульна сторінка оформляється за встановленою формою (див. *Додаток А*).

Основними звітними документами з безперервної пропедевтичної педагогічної практики є:

1. Звіт студента-практиканта (див. *Додаток Б*). У ньому студент-практикант у стислій формі повідомляє про виконану ним під час практики роботу.

Оформлюється звіт на аркуші паперу формату А4, обсяг – одна повна сторінка, набрана у текстовому редакторі Microsoft Word з розширенням *.doc. Береги: ліве, праве, верхнє, нижнє – по 2 см. Шрифт тексту – Times New Roman, кегль – 14, абзацний відступ – 1,25, міжрядковий інтервал – 1.

Підписується звіт студентом-практикантом, учителем-предметником, класним керівником класу, за яким був закріплений студент, заступником директора з навчально-виховної роботи, директором та завіряється печаткою закладу загальної середньої освіти.

2. Індивідуальний план роботи студента-практиканта. У плані студент-практикант має відобразити всі види робіт (організаційну, ознайомлення з навчально-виховною роботою школи, науково-дослідну) із зазначенням дати проведення. Перед складанням індивідуального плану студент вивчає програму педагогічної практики, план роботи класного керівника.

3. Щоденник педагогічної практики – це загальний зошит, у якому студент-практикант має занотовувати всю інформацію про свою діяльність у закладі загальної середньої освіти. Поточні записи у щоденник він зобов'язаний робити в кінці кожного робочого дня протягом усього періоду практики. У щоденнику містяться такі види робіт:

- ✓ аналіз виховної роботи класного керівника;
- ✓ відображення не менше 12 уроків та 1 виховного заходу;
- ✓ визначення соціометричного статусу учнів у системі міжособистісних стосунків у класному колективі;
- ✓ складання програми професійного самовдосконалення студента-практиканта.

5. ВИМОГИ ДО УКЛАДАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ПЛАНУ РОБОТИ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Індивідуальний план роботи студента-практиканта укладається на основі програми безперервної пропедевтичної педагогічної практики (зразок оформлення індивідуального плану представлений у *Додатку В*). Для зручного планування власної діяльності студент може скласти власний план-сітку роботи на тиждень (див. *Додаток Д*)

6. ЗМІСТ ЩОДЕННИКА ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Щоденник педагогічної практики – це документ, у якому студент фіксує результати спостережень, аналізує їх, висвітлює зміст своєї роботи. Він призначений також для накопичення сучасних матеріалів, що використовуються в роботі школи, де студент проходить практику. У щоденнику можна фіксувати: аналіз планів виховної роботи класного керівника; планів роботи предметних, наукових гуртків; нові дидактичні й виховні прийоми та методи; різні засоби контролю; педагогічні знахідки в оформленні кабінетів; нові форми позакласної роботи тощо.

Щоденник ведеться у вільній формі. До нього записуються всі види робіт, які виконує студент-практикант, починаючи з настановчої конференції, згідно із завданнями педагогічної практики (див. зміст завдань пед. практики) та шляхами їх реалізації. Записи ведуться щоденно безпосередньо при виконанні завдань: фотографії уроків, виховних заходів; аналіз заходів і документів тощо. Записи повинні бути обґрунтованими і розгорнутими. Наприкінці кожного дня в щоденник записується висновок.

Зразок оформлення щоденника педагогічної практики наведений у *Додатку Е*.

6.1. Аналіз виховної роботи у класі

У сучасних закладах середньої освіти для досягнення конкретної виховної мети класний керівник використовує різні форми виховної роботи з учнями, науково обґрунтовано чергує та впроваджує найрізноманітніші методи і форми виховання. Серед них можна назвати такі: класні години, рольові ігри, народні свята, бесіди, диспути, дискусії, класні референдуми, класні збори, прес-діалоги, вікторини, екскурсії, зустрічі з цікавими людьми, КВК, конкурси, години поезії, читацькі конференції, дні іменинника, аукціони ідей, колажі, флешмоби, відкриті мікрофони, тематичні дискотеки, тренінги, конкурси тощо.

Програма аналізу виховної роботи в класі наведена в *Додатку Ж*.

Окрім того, студент знайомиться з учнівським самоврядуванням (зразок схеми учнівського самоврядування в класі наведений у *Додатку И*).

6.2. Аналіз уроків учителів-предметників

Щоденно в записках щоденника педагогічної практики мають міститися аналізи відвіданих уроків за певною схемою (див. *Додаток К*). Методичні рекомендації щодо спостереження й аналізу уроку наведені в *Додатку Л*.

6.3. Аналіз виховного заходу

Підготовка та проведення виховного заходу проходить у декілька етапів: планування заходу з урахуванням результатів психолого-педагогічного аналізу обстановки в колективі, проведення виховного заходу й аналіз виховного заходу.

Після проведення виховного заходу необхідно зробити його самоаналіз з метою усвідомлення слабких і сильних сторін у його організації та проведенні, осмислення майбутніх дій з метою підвищення якості виховних заходів й уникнення можливих проблем. Загальна схема аналізу виховного заходу наведена в *Додатку М*.

6.4. Визначення соціометричного статусу учнів у системі міжособистісних стосунків у класному колективі

Соціометрія – це такий метод вивчення колективу, коли на основі кількісних даних створюється якісна характеристика колективу. Соціометрія дозволяє виявити лідерів (соціометричних зірок), взаємність виборів, відторгнених учнів, угруповання в класному колективі, стосунки між угрупованнями та їхніми лідерами, мотиви дружби, дружність класу тощо. Соціометрія дозволяє визначити положення кожного учня (його статус) у системі міжособистісних стосунків класу. Дослідження за допомогою цієї методики можна проводити тоді, коли кількість учнів у класі становить не менше 10 осіб і він існує не менше одного року. Приклад анкети «Соціометрія» представлений у *Додатку Н*.

6.5. Складання програми професійного самовдосконалення здобувача вищої педагогічної освіти

На основі результатів самоспостереження, самоаналізу та самооцінювання студент складає програму професійного самовдосконалення. Програма самовиховання студентами основних педагогічних умінь (за С. Б. Єлкановим) представлена в *Додатку П*.

7. ЗМІСТ ВИХОВАННЯ В ЗЗСО В УКРАЇНІ

Сучасний зміст виховання в Україні – це науково обґрунтована система загальнокультурних і національних цінностей та відповідна сукупність соціально значущих якостей особистості, що характеризують її ставлення до суспільства і держави, інших людей, природи, мистецтва, самої себе. Виховання здійснюють для ідентифікації вихованця із загальноновизначеними цінностями і якостями. Система цінностей і якостей особистості розвивається і виявляється через її власне ставлення [2; 6; 11; 13; 17; 22; 26].

Ціннісне ставлення особистості до суспільства і держави виявляється у патріотизмі, національній самосвідомості, правосвідомості, політичній культурі та культурі міжетнічних відносин.

Патріотизм виявляється в любові до свого народу, повазі до українських звичаїв і обрядів, відчутті своєї належності до України, усвідомленні спільності власної долі з долею Батьківщини, досконалому володінні українською мовою. *Національна самосвідомість* – це особиста ідентифікація із своєю нацією, віра в духовні сили та майбутнє; воля до праці на користь народу; усвідомлення моральних та культурних цінностей, знання історії, звичаїв, обрядів, символіки; система вчинків, які мотивуються любов'ю, вірою, волею, осмисленням відповідальності перед своєю нацією. *Розвинена правосвідомість* виявляється в усвідомленні особистістю своїх прав, свобод, обов'язків, свідомому ставленні до законів та державної влади. *Політична культура* – це політична компетентність (наявність знань про типи держав, політичні організації та інституції, принципи, процедури й регламенти суспільної взаємодії, виборчу систему), а також лояльне й водночас вимогливе ставлення громадян до держави, її установ, органів влади, здатність брати активну участь в ухваленні політичних рішень. *Культура міжетнічних відносин* передбачає поважання дітьми та учнівською молоддю прав людини; сформованість інтересу до представників інших народів; толерантне ставлення до їхніх цінностей, традицій, мови, вірувань; уміння виважено поступатися своїми інтересами на угоду етнічним та релігійним групам заради громадянської злагоди.

Ціннісне ставлення до людей виявляється у моральній активності особистості, прояві чуйності, чесності, правдивості, працелюбності, справедливості, гідності, милосердя, толерантності, совісті, терпимості до іншого, миролюбності, доброзичливості, готовності допомогти іншим, обов'язковості, добросовісності, ввічливості, делікатності, тактовності; вмінні працювати з іншими; здатності прощати і просити пробачення, протистояти виявам несправедливості, жорстокості. Показник моральної вихованості особистості – це єдність моральної свідомості та поведінки, єдність слова і діла, наявність активної за формою та моральної за змістом життєвої позиції.

Характер ставлення особистості до соціального довкілля змінюється з віком. У *молодшому шкільному віці* дитина оволодіває елементарним умінням та навичками підтримки та збереження міжособистісної злагоди, запобігання та мирного розв'язування конфліктів; здатністю брати до уваги думку товаришів

та опонентів; орієнтацією на дорослого як носія суспільних еталонів та морального авторитету. У *підлітковому віці* зростає цінність дружби з однолітками, відбуваються емансипація від безпосереднього впливу дорослих, розширюється сфера соціального спілкування, засвоюються суспільні цінності, формуються соціальні мотиви поведінки, виникає критичне ставлення до людей як регулятор поведінки. У *юнацькому віці* збільшується кількість виконуваних старшокласником соціальних ролей, зростають вимоги до відповідальності за дії та вчинки, формуються мотиви самовизначення, вдосконалюється вміння керуватися свідомо поставленою метою, зростає роль самостійних форм діяльності: формується суспільна активність.

Ціннісне ставлення до природи формується у процесі екологічного виховання і виявляється у таких ознаках: усвідомленні функцій природи в житті людини, самоцінності природи; почутті особистої причетності до збереження природних багатств, відповідальності за них; здатності особистості гармонійно співіснувати з природою; критичній оцінці споживацько-утилітарного ставлення до природи, яке призводить до порушення природної рівноваги, появи екологічної кризи; вмінні протистояти проявам такого ставлення доступними способами; активній участі у практичних природоохоронних заходах: здійсненні природоохоронної діяльності з власної ініціативи; посиленому екологічному просвітництві. Ціннісне ставлення до природи і сформована на його основі екологічна культура є обов'язковою умовою сталого розвитку суспільства, узгодження економічних, екологічних і соціальних чинників розвитку.

Ставлення вихованців до природи має специфічні вікові особливості. *Молодшому шкільному віку* властиве непрагматичне ставлення, що ґрунтується на суб'єктифікації, коли природні об'єкти стають «значущими іншими»; посилюються мотиви спілкування з природою. Для *підліткового віку* характерне ставлення до природи як до об'єкта охорони, а не користі. Наприкінці цього віку виникає «об'єктна» настанова користі. При цьому виявляється суперечливість у ставленні до природи: прагматичні настанови декларуються природоохоронними мотивами. *Юнацькому віку* властиве об'єктно-непрагматичне ставлення до природи, що ґрунтується на естетичній настанові.

Ціннісне ставлення до мистецтва формується у процесі естетичного виховання і виявляється у відповідній ерудиції, широкому спектрі естетичних почуттів, діях і вчинках, пов'язаних з мистецтвом. Особистість, якій властиве це ставлення, володіє системою елементарних мистецьких знань, адекватно сприймає художні твори, здатна збагнути та виразити власне ставлення до мистецтва, прагне та вміє здійснювати творчу діяльність у мистецькій сфері.

Естетичне виховання спрямоване на розвиток у зростаючої особистості широкого спектра почуттів – здатності збагнути та виразити власне ставлення до мистецтва. Важливим є сприймання об'єктів довкілля як естетичної цінності, ерудиція у галузі мистецтва (володіння системою елементарних мистецьких знань, понять, термінів, адекватне сприйняття художніх творів, творча

діяльність в мистецькій сфері), власний погляд на світ, здатність радіти за інших як ознака духовної зрілості.

Використовуючи мистецтво як основний чинник естетичного виховання, педагог враховує вікові особливості школярів: відкритість *учнів початкової школи* до сприймання художніх творів, їхню емоційну мобільність та готовність з насолодою виконувати творчі завдання; концентрацію *підлітків* на пізнанні свого внутрішнього світу, а отже, використанні мистецтва як засобу духовного становлення, що проходить шлях від почуттєвого сприймання до осмислених естетичних дій; усвідомлення *старшокласниками* (вік, коли почуття набувають якісно нового характеру, переживання стають змістовнішими і доволі глибоко впливають на емоційне сприйняття життя) того факту, що мистецтво безпосередньо пов'язане з життям народу, його культурою.

Ціннісне ставлення до праці є важливим складником змісту виховання особистості. Воно передбачає усвідомлення дітьми та учнівською молоддю соціальної значущості праці, розвинену потребу в трудовій активності, ініціативність, схильність до підприємництва; розуміння економічних законів і проблем суспільства та засобів їх розв'язання, готовність до творчої діяльності, конкурентоспроможності й самореалізації за умов ринкових відносин, сформованість працелюбності як базової якості особистості.

Трудове виховання є системою виховних впливів, мета яких полягає в морально-психологічній підготовці учнів до майбутньої професійної діяльності. Високий рівень її розвитку передбачає оволодіння особистістю загальними основами наукової організації праці, вмінням ставити мету, планувати її досягнення, організувати своє робоче місце, раціонально розподіляти сили і засоби досягнення бажаного результату, аналізувати процес і наслідки власних трудових зусиль, вносити необхідні корективи.

Основним завданням *молодшої школи* є формування в учнів уявлення про важливість праці для суспільства і для кожного з них. Педагог ознайомлює учнів з різними видами праці, світом професій та якостями особистості, потрібними сучасному працівникові. Трудове виховання учнів *основної школи* – це розвиток свідомого ставлення до праці, знайомство з працею людини у різних галузях, економіки, формування вмінь працювати у колективі, становлення професійних інтересів, творення реального образу «Я». Одним із результатів трудового виховання і професійної орієнтації на цьому етапі є вибір учнем на пряму майбутньої трудової діяльності та відповідного йому профілю навчання у старшій школі. Головними завданнями навчально-виховної роботи з *старшокласниками* є формування в них здатності до усвідомленого вибору майбутньої професії, розвиток загальнотрудових та професійно важливих якостей особистості.

Ціннісне ставлення до себе передбачає сформованість у зростаючої особистості вміння цінувати себе як носія фізичних, духовно-душевних і соціальних сил. Воно є важливою умовою формування в дітей та учнівської молоді активної життєвої позиції.

Ціннісне ставлення до свого фізичного «Я» – це вміння особистості оцінювати свою зовнішність, тілобудову, поставу, розвиток рухових здібностей, фізичну витривалість, високу працездатність, функціональну спроможність, здатність відновлювати сили після фізичного навантаження, вольові риси, статеvu належність, гігієнічні навички, корисні звички, стан свого здоров'я та турбуватися про безпеку власної життєдіяльності, здоровий спосіб життя, активний відпочинок.

Ціннісне ставлення до свого психічного «Я» передбачає вихованість у дітей та учнівської молоді культури пізнання власного внутрішнього світу – думок, переживань, станів, намірів, прагнень, цілей, життєвих перспектив, ідеалів, цінностей, ставлень. Важливо навчити зростаючу особистість сприймати себе такою, якою вона є, знати свої позитивні і негативні якості, сприяти формуванню в неї реалістичної «Я»-концепції, готовності та здатності до самовдосконалення, конструктивної самокритичності.

Ціннісне ставлення до свого соціального «Я» виявляється у таких ознаках: здатності орієнтуватися та пристосовуватися до нових умов життя, конструктивно на них впливати; визначенні свого статусу в соціальній групі, налагодженні спільної праці з дорослими та однолітками; вмінні запобігати конфліктам, справедливому і шляхетному ставленні до інших людей.

Характер ціннісного ставлення особистості до себе істотно змінюється з віком. У *молодшому шкільному віці* розвивається рефлексія, формується вміння оцінювати себе як предмет змін. У *підлітковому віці* формується прагнення до самоствердження, з'являється хворобливе переживання неуспіху, зростає роль самооцінки в регуляції поведінки. У *юнацькому віці* актуалізується потреба у самовизначенні, оцінці своїх здібностей і можливостей; виникає процес визначення сенсу життя та свого місця в ньому.

Анкета для учнів 5-9 класів з питань організації та проведення виховної роботи в класі представлена в *Додатку Р*.

Методика визначення стилю педагогічного керівництва пізнавальною діяльністю учнів (за Л. В. Кондрашовою) наведена в *Додатку С*.

Методика дослідження характеру педагогічної взаємодії на уроці (за Н. М. Пивовар) представлена в *Додатку Т*.

ЛІТЕРАТУРА

1. Башкір О.І. Місце портфоліо в системі контролю знань студентів. *Педагогіка та психологія*. Харків, 2015. Вип. 47. С. 54-61.
2. Башкір О.І. Роль педагогіки в системі підготовки майбутніх учителів нової української школи. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. Запоріжжя : КПУ, 2018. Вип. 60. С. 12-17.
3. Битянова М. Как измерить отношения в классе: Социометрический метод в школьной практике. Москва : Чистые пруды, 2005. 30с.
4. Васильєва С. О. Професійний статус учителя як різновид соціального статусу. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2014. Вип. 35. С. 399-408. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pfto_2014_35_58
5. Золотухіна С. Т. Поняття про педагогічну майстерність. *Педагогічна майстерність учителя: навчальний посібник*. Харків : ОВС, 2005. С. 57-62.
6. Гриньова М. В., Малаканова Л. В., Сорокіна Г. Ю. Пропедевтична практика III курс : методичні рекомендації. Полтава : ПП «Астрая», 2014. 53 с.
7. Елканов С. Б. Основы профессионального самовоспитания будущего учителя : учеб. пособие для студентов пед. ин-тов. Москва : Просвещение, 1989. 189 с.
8. Кондрашова Л. В. Лаврентьева О. О., Зеленкова Н. І. Методика організації виховної роботи в сучасній школі : навч. посібник. Кривий Ріг : КДПУ, 2008. 187 с.
9. Лозова В. І., Троцько А. В. Теоретичні основи виховання і навчання : навч. посіб. для студентів пед. навч. закладів. Харків, 2002. 400с.
10. Марінушкіна О. Діагностика соціометричної структури групи. *Психологічний клімат колективу*. Київ : Главник, 2004. С. 38-40.
11. Наскрізна педагогічна практика : навч.-метод. посіб. / за ред. А. А. Сбруєвої. Суми, 2016. 324 с.
12. Немов Р. С. Психология : учеб. для студ. высш. пед. учеб. заведений: В 3 кн. 4-е изд. Москва : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2001. – Кн. 3: Психодиагностика. Введение в научное психологическое исследование с элементами математической статистики. 640 с.
13. Основні орієнтири виховання учнів 1–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів України : затв. наказом МОНМСУ від 31.10.2011 № 1243. URL : http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/24565/.
14. Островерхова Н. М., Деменко Т. І. Технологічна культура організаційних механізмів виховної роботи в загальноосвітньому навчальному закладі. *Народна освіта* : електронне наукове фахове видання. 2013. № 1 (19). URL : https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=1008.
15. Педагогічна майстерність : підручник / І. А. Зязюн, Л. В. Карамущенко, І. Ф.Кривонос та ін. Київ, 1997. 349 с.
16. Педагогічна майстерність учителя: навч. посібник. Харків, 2006. 224 с.
17. Педагогічна практика «Пробні уроки» : навч.-метод. посіб. /

І. С. Руснак, М. Г. Іванчук, Т. Д. Федірчик та ін. Чернівці : Чернів. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2006. 159 с.

18. Положення про класного керівника навчального закладу системи загальної середньої освіти : затв. наказом МОНУ від 06.09.2000 № 434 та зареєстр. в Міністерстві юстиції України 26.09.2000 за № 659/4880. URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0659-00>.

19. Положення про навчальні кабінети загальноосвітніх навчальних закладів : затв. наказом МОНУ від 20.07.2004 № 601 та зареєстр. в Міністерстві юстиції України 09.09.2004 за № 1121/9720. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1121-04>.

20. Положення про проведення практик студентів ХНПУ імені Г. С. Сковороди від 14 грудня 2017 р. URL : http://hnpu.edu.ua/sites/default/files/files/Vidd_praktik/Pol_pro_prov_prakt_17_18.pdf.

21. Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України : затв. наказом МОНУ від 08.04.93. № 93 та зареєстр. в Міністерстві юстиції України 30.04.93 за № 35. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0035-93>.

22. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.

23. Рувинский Л. И. Введение в специальность : учебное пособие для пед. институтов. Москва : Просвещение, 1988. 207 с.

24. Рувинский Л. И. Учителю о педагогической технике. Москва : Педагогика, 1987. 160с.

25. Трубавіна І. М. Концепція програми «школа, доброжелательная к детям» : *Розвиток демократії і демократична освіта в Україні* : матер. IV міжнар. конф. (28-30 вересня 2006р. м. Ялта). Ялта : ККРЗ. Київ : НПУ, ІВО АПН.

26. Трубавіна І. М., Михайленко О. Л., Юр'єва К. А. Методичні рекомендації до організації факультативних заходів в школах з метою прищеплення гідності, миру та соціального консенсусу. Харків : Планета Принт, 2017. 48 с.

27. Щодо планування роботи класного керівника навчального закладу системи загальної середньої освіти : лист МОНУ від 14.08.2008 № 1/9-520. URL: http://education.km.ua/?dep=page&dep_up=0&dep_cur=143.

28. Smolyanyuk N., Sobchenko T., Tsapko A. Preparation of a class teacher in the institutions of higher pedagogical education. *Research Journal of Pharmaceutical, Biological and Chemical Sciences (RJPBCS)*. 2019. Volume 10 (2). P. 19-25. URL : [http://rjpbcs.com/pdf/2019_10\(2\)/\[3\].pdf](http://rjpbcs.com/pdf/2019_10(2)/[3].pdf)

ДОДАТКИ*Додаток А***Зразок оформлення титульного аркуша звітної документації**

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
Факультет іноземної філології

ЗВІТНА ДОКУМЕНТАЦІЯ
студентки II курсу групи 21
галузі знань 01 Освіта
спеціальності 014 Середня освіта (Мова і література (англійська))
Павленко Оксани Євгеніївни,
яка проходила безперервну пропедевтичну педагогічну практику
в Харківській гімназії № 46 імені М. В. Ломоносова
Харківської міської ради Харківської області
у період з 16 по 20 жовтня 2018 р.

Оцінка за практику:кількість балів _____
(цифрами і словами)**Методист з педагогіки**_____
(підпис) Балацинова А. Д.
(прізвище та ініціали)

Харків – 2018

Схема звіту з педагогічної практики

ЗВІТ

про роботу студентки II курсу групи 21 факультету іноземної філології
Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди
Павленко Оксани Євгеніївни, яка проходила безперервну пропедевтичну
педагогічну практику в Харківській гімназії № 46 імені М. В. Ломоносова
Харківської міської ради Харківської області
у період з 08 по 13 жовтня 2018 р.

Зміст звіту

1. Інформація про виконання завдань індивідуального плану роботи.
2. Які педагогічні відкриття зроблено для себе (зрозуміла, що ...; переконалася у ..., перевірила ... і т. п.).
3. Що найбільше запам'яталося і сподобалося.
4. Побажання щодо вдосконалення змісту та організації практики.

12.10.2018

Директор школи
Заступник директора з НВР
Класний керівник
Учитель англійської мови
Студент-практикант

Т. Д. Седова
Л. А. Задоева
...
...
О. Є. Павленко

Зразок оформлення індивідуального плану роботи

«ЗАТВЕРДЖЕНО»
Методист з педагогіки

(підпис)

(ПІБ)

Індивідуальний план роботи
студентки ІІ курсу групи 21 факультету іноземної філології
Харківського національного педагогічного
університету імені Г. С. Сковороди
Павленко Оксани Євгенівни

Місце проведення практики: Харківська гімназія № 46 імені М. В. Ломоносова
Харківської міської ради Харківської області

Термін практики: з 08 жовтня по 13 жовтня 2018 р.

№ з/п	День тижня, дата	Зміст роботи	Відмітка про виконання
<i>I. Організаційна робота</i>			
1.1.		Участь у настановчій конференції. Ознайомлення із завданнями та змістом практики	
1.2.		Знайомство з базою практики. Бесіда з адміністрацією закладу освіти	
1.3.		Підготовка до бесіди з класним керівником та учнями класу (складання запитань)	
		
<i>II. Ознайомлення з навчально-виховною роботою школи</i>			
2.1.		Відвідування 3 уроків з метою визначення мети (сукупності ПЗ) уроку й аналізу способів її досягнення	
2.2.		Відвідування 3 уроків з метою визначення й аналізу елементів педагогічної майстерності учителів; виявлення здібностей, умінь і особистих якостей, що необхідні для успішного здійснення педагогічної діяльності (для складання особистого плану самовиховання)	
		

<i>III. Навчально-дослідна діяльність</i>			
3.1.		Проведення соціометричного дослідження (за методикою Д. Морено) з метою виявлення формальних і неформальних лідерів, виявлення окремих угруповань в класі та взаємовідносин між ними	
3.2.		Проведення анкетування учнів закріпленого за практикантом класу (за власноруч розробленими анкетами) з метою визначення спрямованості їх пізнавальних інтересів	
		

Приклад плану-сітки роботи на тиждень

Понеділок, 08 жовтня	Вівторок, 09 жовтня	Середа, 10 жовтня
<ol style="list-style-type: none"> 1. Знайомство із ЗЗСО (відомості про нього, список учнів класу, розклад уроків, дзвінків). 2. Відвідування уроків з метою знайомства з класом. 3. Знайомство з класним керівником. 4. Планування роботи на тиждень. 5. Оформлення щоденника педагогічної практики. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Відвідування не менше 3 уроків з метою: <ol style="list-style-type: none"> 1) вивчення прийомів педагогічної техніки учителів; 2) виявлення здібностей, умінь і особистих якостей, що необхідні для успішного здійснення педагогічної діяльності. 2. Дослідження класного колективу (проведення соціометрії). 3. Консультація у групового методиста 4. Оформлення щоденника педагогічної практики. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Відвідування 3 уроків з метою: 1) аналізу спілкування вчителя з класом на початку уроку («комунікативної атаки»); 2) аналізу стилю спілкування класного керівника з учнями; 3) визначення рівня вихованості учнівського колективу. 2. Складання схеми учнівського самоврядування. 3. Оформлення щоденника педагогічної практики.
Четвер, 11 жовтня	П'ятниця, 12 жовтня	Субота, 13 жовтня
<ol style="list-style-type: none"> 1. Відвідування не менше 3 уроків з метою аналізу спілкування вчителя з класом під час проведення уроку (етап управління спілкуванням). 2. Відвідування виховного заходу, його аналіз. 3. Консультація у групового методиста. 4. Оформлення щоденника педагогічної практики. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Відвідування 2 уроків з метою визначення їх мети (сукупності педагогічних завдань) (Чи була досягнута мета? У яку діяльність включав учитель учнів для її досягнення? тощо). 2. Оформлення щоденника педагогічної практики. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Оформлення звітної документації.

Зразок оформлення щоденника педагогічної практики***I. Титульна сторінка.****Зразок титульної сторінки*

Щоденник педагогічної практики
студентки II курсу групи 21 факультету іноземної філології
Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди
Павленко Оксани Євгеніївни

Місце проведення практики: Харківська гімназія № 46 імені
М. В. Ломоносова Харківської міської ради Харківської області
Термін практики: з 08 жовтня по 13 жовтня 2018 р.

II. Перша сторінка: назва закладу загальної середньої освіти, його адреса; прізвище, ім'я та по батькові директора, його заступників, класного керівника, учителя-предметника.

III. Друга сторінка: список учнів класу.

*Зразок оформлення***Список учнів класу**

№ з/п	Прізвище, ім'я, по батькові	Доручення	Інтереси, хобі
1			
2			
3			
...			

IV. Третя сторінка: розклад дзвінків і розклад уроків класу, за яким закріплений студент-практикант.

*Зразок оформлення***Розклад дзвінків**

1 урок _____
2 урок _____
3 урок _____
4 урок _____
5 урок _____
6 урок _____
7 урок _____
8 урок _____

Розклад уроків у _____ класі

№ з/п	Понеділок	Вівторок	Середа	Четвер	П'ятниця
1 урок					
2 урок					
3 урок					
4 урок					
5 урок					
6 урок					
7 урок					
8 урок					

V. Четверта сторінка: план-сітка роботи студента-практиканта на тиждень (див. додаток Ж). У ньому фіксуються всі види діяльності, передбачені індивідуальним планом роботи студента-практиканта.

VI. Робочі записи за кожен день практики

Записи за кожен день практики подаються за схемою:

Дата _____

Заплановано _____

Виконано _____

Програма аналізу виховної роботи в класі [4; 8; 14; 18; 19; 25; 27; 28]

1. Правильність вибору основних напрямів, змісту, форм і методів роботи, засобів педагогічного впливу, прийомів залучення учнів до діяльності та спілкування.

2. Аналіз розвитку учнів класу.

2.1. Рівень вихованості учнів, особливості їхнього морально-етичного, естетичного, інтелектуального та фізичного розвитку (вказати, які чинники найбільше вплинули на ці процеси).

2.2. Розвиток пізнавальних інтересів і творчих здібностей учнів, які виявляються в інтелектуальній, художньо-естетичній, трудовій та іншій діяльності.

2.3. Рівень знань, умінь і навичок учнів класу, їхня успішність (бажано порівняти з результатами минулих років).

2.4. Зміни в мотиваційно-споживчій сфері (динаміка навчальних мотивів, мотивів участі в життєдіяльності класу, закладу освіти, прояви «нових» потреб учнів тощо).

2.5. Сформованість в учнів потреби займатися самовихованням.

2.6. Зміни в соціокультурному розвитку учнів (розвиток культури спілкування, правової, інтелектуальної, художньої, екологічної, фізичної культури, культури сімейно-родинних відносин, економічної культури та культури праці; адаптованість до сучасного життя; розвиток самостійності, уміння благотворно впливати на соціум; формування культури життєвого самовизначення).

2.7. Успіхи та досягнення учнів класу, їхні особисті досягнення, прояв їхніх індивідуальних особливостей.

2.8. Учні «групи ризику» (їхні індивідуальні особливості, запити, мотиви вчинків, вплив на них найближчого соціального оточення; найбільш дієві форми роботи з ними; завдання щодо виховання цих учнів та корекції їхньої поведінки; прогнозування соціалізації цих учнів у майбутньому).

3. Аналіз динаміки соціального розвитку учнів.

3.1. Особливості відносин учнів класу із соціумом, що їх оточує, найбільш помітні зміни у цих відносинах, що відбулися протягом минулого навчального року. Які чинники (умови) особливо вплинули на ці зміни.

3.2. Основні ціннісні орієнтації учнів класу, особливості їхнього ставлення до людей, праці, навчання, навчального закладу, класу тощо.

3.3. Зміна кола найбільш значущих учнів класу. Хто для них є (стає) найбільш значущим. Якою мірою найближче соціальне оточення (батьки, однокласники), заняття в гуртках, секціях та інших об'єднаннях впливають на процес соціалізації учнів та його результати.

3.4. Хто і що впливає на розвиток особистості учня, на формування його особистісних якостей, творчих здібностей і талантів.

3.5. Яку роль у соціальному розвитку учнів відіграє класна спільнота.

4. Аналіз розвитку колективу класу.

4.1. Соціально-психологічний мікроклімат у класі. Які чинники (люди, умови) впливають на його створення? Особливості морально-психологічного клімату в класі: характер взаємовідносин учнів (тактовність, ввічливість, увага та повага один до одного, особливості стосунків хлопців та дівчат, доброзичливість, колективізм, почуття взаємної турботи тощо); домінуюче ставлення учнів до вчителів, навчального закладу, особливості спілкування у класному колективі.

4.2. Соціометрична, рольова та комунікативна структури класу, рівень розвитку колективних взаємовідносин і колективної творчої діяльності, ступінь залучення учнів до життєдіяльності класу, процесу планування, організації та аналізу спільної діяльності.

4.3. Розвиток громадської активності учнів (ступінь їхньої ініціативності, творчості, організованості, самостійності, участі у самоврядуванні класу).

4.4. Зміни складу класу, які відбувалися протягом року, індивідуальні особливості «нових» учнів, їх адаптація та інтеграція у класний колектив.

4.5. Особливості громадської думки класу, вплив колективу на інтереси та поведінку окремих учнів. Хто (що) найбільше впливає на громадську думку класу.

5. Аналіз організації виховного процесу в класі та визначення ефективності виховної роботи класного керівника.

5.1. Що зі змісту виховних заходів було найкраще сприйнято учнями? У яких справах вони брали участь із найбільшим задоволенням? У яких проявили себе активними організаторами? А до яких залишились байдужими? У яких були пасивними? Чому?

5.2. Наскільки вдалою була послідовність класних заходів у минулому навчальному році?

5.3. Яка діяльність позитивно вплинула на формування в учнів свідомої дисципліни та відповідального ставлення до навчання й праці?

5.4. Які методи, форми роботи та засоби її організації найбільш позитивно вплинули на розвиток учнів?

6. Аналіз участі учнів класу у життєдіяльності навчального закладу.

6.1. Основні мотиви участі учнів класу в загальношкільних заходах, ступінь їх зацікавленості в життєдіяльності навчального закладу, активність і результативність (в контексті розвитку особистості школярів) участі членів класного колективу у загальношкільних справах.

6.2. Участь учнів класу в шкільному самоврядуванні, організаторській діяльності, роботі шкільних гуртків, клубів та інших об'єднань, вплив цієї діяльності на виховання і розвиток особистості учнів.

7. Аналіз педагогічної взаємодії учнів класу з батьківським активом.

7.1. Частота і характер контактів із сім'ями учнів.

7.2. Зміна ставлення батьків до навчального закладу протягом навчального року.

7.3. Вплив батьків учнів на виховну діяльність класу (формулювання соціального замовлення, висування вимог до змісту й організації педагогічного процесу, планування та проведення класних справ і заходів).

7.4. Результативність педагогічної просвіти батьків та інформування їх про хід і результати навчально-виховного процесу (залежно від змісту і форми його організації).

7.5. Результативність організації батьківських зборів у класі.

7.6. Ефективність індивідуальної роботи з батьками.

7.7. Особливості взаємодії з батьківським активом (батьківським активом навчального закладу, радою батьків класу).

7.8. Результати педагогічних спостережень за вихованням у сім'ях учнів класу, участю батьків у підготовці дітей до сімейного життя.

7.9. Взаємодія з «проблемними» сім'ями, що потребують особливої уваги педагогів.

8. Аналіз організації педагогічної взаємодії дорослих, що працюють з учнями класу.

8.1. З ким із педагогічних, медичних, соціальних працівників та представників інших сфер здійснювалась виховна взаємодія?

8.2. Хто із дорослих, що працюють з учнями класу, справляє значний вплив на виховання і розвиток учнів?

8.3. Якою мірою класному керівнику вдалося організувати взаємодію педагогів, що навчають і виховують учнів класу?

8.4. Які методи педагогічної взаємодії дорослих були найбільш ефективними?

9. Висновки: про досягнення і знахідки, про накопичений позитивний досвід; про негативні моменти в організації життя класу і вихованні учнів; про нереалізовані можливості та невикористані резерви; про перспективні цілі та першочергові завдання на найближче майбутнє.

10. Додатки: результати підсумкових діагностичних досліджень, анкетувань, опитувань тощо; відомості про проведення та результати окремих заходів, акцій чи окремих періодів життя класного колективу; інші аналітичні матеріали.

Зразок схеми учнівського самоврядування в класі

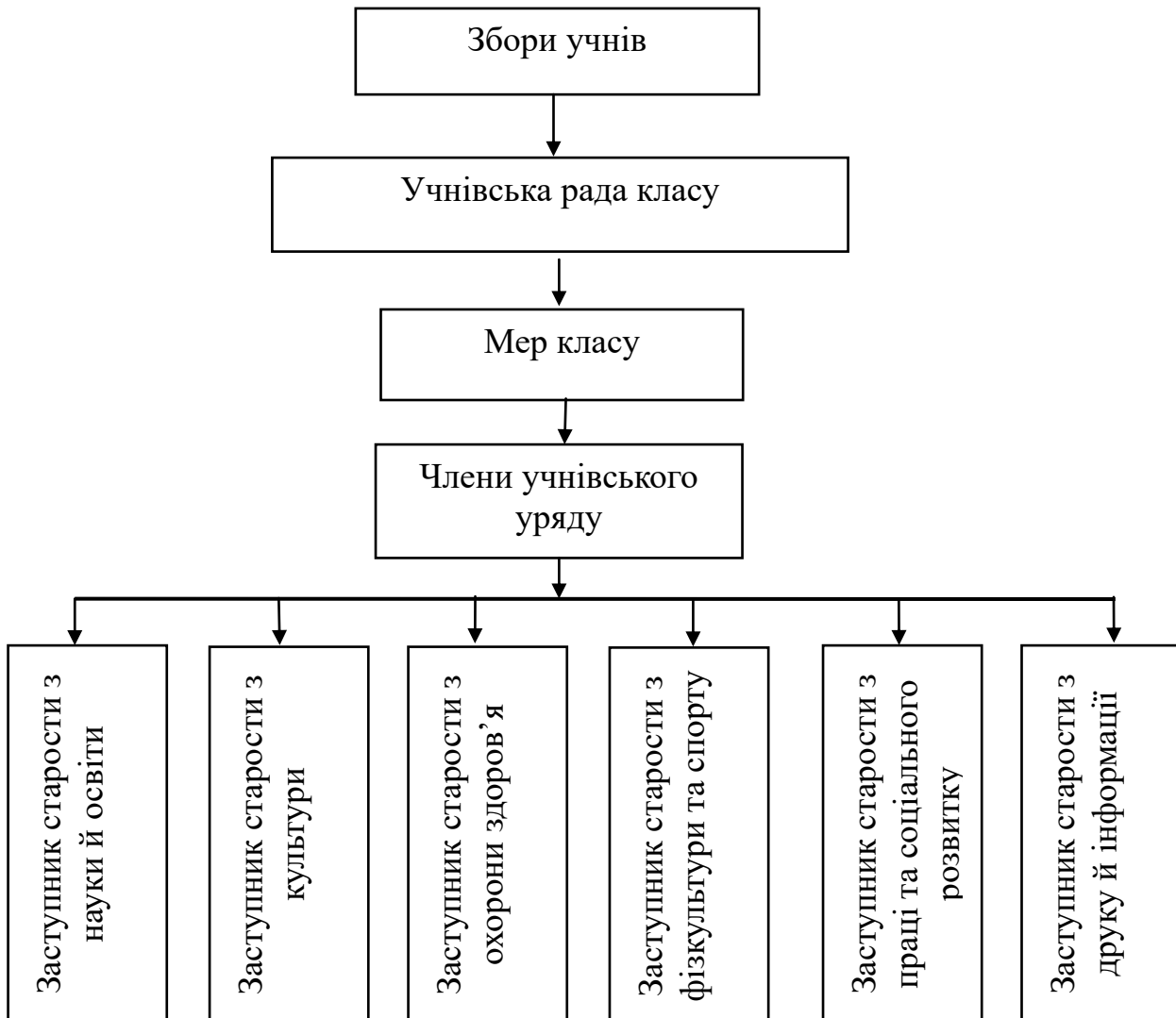

Схема аналізу відвіданих уроків

Спостереження уроку № _____
 Мета спостереження _____
 Предмет _____
 Учитель _____
 Тема уроку _____
 Зміст спостереження _____
 Висновок _____

Методичні рекомендації щодо спостереження й аналізу уроку

Методичні рекомендації щодо спостереження за організацією спілкування вчителя з класом на початку уроку (за Л. І. Рувинським) [23]

1. Наскільки оперативно був початий урок (без зволікань, відволікань на сторонні справи, такі як пошуки чогось у сумочці, гортання класного журналу, розмови з окремими учнями тощо)?

2. Чи оперативно був здійснений перехід від організаційних процедур (привітання, розсаджування тощо) до ділових і особистісних стосунків з дітьми стосовно змісту уроку.

3. Чи було досягнуто почуття єдності з класом, формування відчуття «ми» (тобто учитель, наприклад, говорив: «Нам сьогодні потрібно розглянути та зрозуміти важливу тему», а не «Вам потрібно...»). Слово «ми» поєднує вчителя й учнів, налаштовує на спільну роботу, а слово «ви» їх роз'єднує).

4. Чи зміг учитель подолати негативні установки на окремих учнів (наприклад, тих, з ким був конфлікт на попередньому уроці, або тих, які погано навчаються).

5. Чи зміг учитель організувати цілісний контакт з усім класом, чи деякі учні все ж опинилися поза його увагою і займалися сторонніми справами? Якими прийомами користувався педагог для залучення цих учнів до спільної діяльності?

6. Як була сформульована мета уроку? Чи була вона яскравою, привабливою, чи показані шляхи її досягнення? Усі учні сприйняли її? Якими прийомами користувався вчитель, щоб це з'ясувати?

7. Учитель використовував позитивно-орієнтовані вимоги (без частки не) або вживав заборонені педагогічні вимоги (наприклад, «не розмовляй», «не відволікайся»)? Наведіть приклади!

8. Чи був забезпечений зовнішній комунікативний вигляд: охайність, зібраність, активність, доброзичливість тощо.

9. Які мовленнєві засоби взаємодії (спокійна сила голосу й інтонації, прості фрази та речення, образність мови, її динамічність, доцільні паузи), і невербальні (активне включення міміки, жестів, контакту очей) застосовував учитель?

9. Яким чином учитель «транслявав» до класу особистісну прихильність, дружелюбність, власну доброту, оптимізм і впевненість в успіху всіх? Наведіть приклади!

10. Чи було досягнуто взаєморозуміння з класом, яке викликало в учнів бажання, потребу діяти у взаємодії з учителем?

Методичні рекомендації щодо спостереження за організацією спілкування вчителя з класом на етапі управління спілкуванням (під час проведення уроку) (за Л. І. Рувинським) [23]

1. За допомогою яких прийомів учитель управляє увагою школярів через спілкування, запобігає відволіканню (наприклад, якщо учень відволікається, то учитель може його «повернути» до навчального процесу різними способами: зробити зауваження; пильно подивитися; пройтись по класу; зробити докірливий вираз обличчя; постукати крейдою по дошці; зробити здивований вираз обличчя.... Учитель обирає найприйнятніший у конкретній ситуації)? Наведіть приклади!

2. Якими словами педагог пред'являє свої вимоги щодо поведінки учнів, які порушують дисципліну? Чи подіяли ці слова на їхню поведінку?

3. Якими питаннями заохочує вчитель учнів до участі в дискусії й висловлення власних думок?

4. Якими прийомами вчитель зацікавлює учнів матеріалом уроку (цікавим змістом уроку; ігровими прийомами; роботою в групах, що дає можливість учням спільно обговорювати питання й вирішувати завдання; цікавими запитаннями, на які учні спільно з учителем шукають відповіді; прикладами з особистого досвіду учителя й учнів; висловлюванням особистого ставлення учителя до проблем, які розглядаються тощо)?

5. Чи відображається в матеріалі, що повідомляє вчитель, його особистісне ставлення до того, про що йде мова?

6. Чи враховує вчитель індивідуальні особливості учнів (використання різнорівневих завдань; індивідуальних карток; індивідуальних і диференційованих домашніх завдань тощо)? Як саме?

7. Чи завжди учні відчують на собі доброзичливе ставлення учителя? У чому це проявляється?

Методичні рекомендації щодо спостереження за елементами педагогічної техніки вчителя [24]

1. Які прийоми застосовує педагог для виділення основних думок у своїй промові (виділяє уповільненим темпом; повторює двічі; робить логічний наголос тощо)?

2. Які засоби виразності мовлення (образність, емоційність, яскравість) використовує вчитель для досягнення ефективного впливу на учнів? Наведіть приклади!

3. До найважливіших рис виразного мовлення відносять насамперед такі: змістовність, послідовність, багатство, точність, правильність, доцільність, образність. Які з цих ознак притаманні мовленню вчителя?

4. Основними властивостями поставленого голосу педагога є такі: сила, висота, тембр, благозвучність (відсутність неприємних призвуків: хрипоті, сиплості тощо), польотність, рухливість голосу. Які з цих властивостей притаманні голосу вчителя? Яких з цих властивостей голосу вчителя, навпаки, бракує?

Методичні рекомендації щодо спостереження й аналізу завершального (підсумкового) етапу уроку [24]

1. Якими словами вчитель завершив урок (були зроблені короткі висновки за вивченою темою, використано ліричне заключне слово, учитель запропонував згадати те, що дітям сподобалось або їх вразило тощо).

2. Чи була використана рефлексія за підсумками уроку? Як учитель її проводив? Чи змінився настрій дітей наприкінці уроку?

3. Чи були оголошені та прокоментовані відмітки (оцінки) учнів? Як прореагували на них учні?

4. Як обґрунтовував учитель оцінки учнів?

5. Чи встиг учитель закінчити підсумковий етап уроку до дзвоника на перерву?

Загальна схема аналізу виховного заходу [14]

I. Загальні відомості.

1. Дата та місце проведення заходу, хто його проводить.
2. Форма роботи. Чи входить вона в систему виховної роботи або є епізодичною?
3. Мета заходу. На вирішення яких виховних завдань він розрахований?
4. Психологічне обґрунтування змісту й форми даного заходу: відповідність роботи загальним завданням виховання підростаючого покоління, рівню розвитку дитячого колективу, віковим особливостям школярів.

II. Аналіз підготовки заходу.

1. Хто був ініціатором проведення даного заходу і як він готувався? У чому і як виявилася активність, самостійність та ініціатива учнів?
2. У чому складалася підготовка? Чи вдалося в підготовчий період викликати в дітей розуміння необхідності й значимості майбутньої роботи?

III. Хід заходу.

1. Наскільки переконливо, чітко й емоційно були розкриті перед школярами мета й завдання проведеного заходу?
2. Наскільки цікаво й організовано він проходив?
3. Які знання придбали учні? Які соціальні установки, почуття й переконання сформувалися в них?
4. До якої суспільно корисної діяльності спонукував даний захід?
5. Які висновки зроблені вихователем по ходу роботи й на закінчення? Яких результатів вдалося досягти?
6. Чи сприяв даний захід формуванню суспільної думки в колективі? Як він позначився на взаєминах учнів? Який вплив здійснив на окремих школярів?
7. Які були роль і місце старших (учителя, класного керівника, батьків) у процесі роботи?
8. Чи відповідали методика проведення заходу виховним завданням, віковим і індивідуальним особливостям дітей, рівню розвитку колективу?

IV. Загальна оцінка.

1. Наскільки вдалося досягти мети? Причини неуспіху, невдач, помилок.
2. Висновки й пропозиції.

Приклад анкети «Соціометрія» [3; 10; 12]

Мета: визначити соціометричний статус кожного учня в системі міжособистісних стосунків у класному колективі. **Вік учнів:** від 10 років **Обладнання:** листи паперу на кожного, ручки чи олівці.

Інструкція

Соціометрія проводиться через анкетування учнів одного класу. В анкеті 3 запитання :

1. Кого б ти запросив до себе на День народження з класу (запиши не більше 4 прізвищ учнів класу).

2. З ким би ти хотів виконувати домашнє завдання (запиши не більше 4 прізвищ учнів класу)

3. Кого б ти ніколи не запросив до себе на День народження?

Перше питання виявляє справжню дружбу, друге – можливі мотиви користі стосунків, варто подивитися – чи співпадають відповіді на перші 2 запитання; якщо ні – це корисливі мотиви вибору. Третє питання виявляє негативних соціологічних зірок класу. Соціологічна зірка – учень, який набрав 7 і більше виборів (за А. С. Макаренком, первинний колектив – від 7 до 14 осіб). Тому це виявляє лідерів класу. У кожного лідера є свої прихильники – ті, хто хоче з ним дружити, його вибрали - це склад угруповувань класу. Угруповувань у класі може бути кілька, їхні лідери можуть дружити, чи протистояти одне одному.

Як обробляти результати анкетування в соціометрії? Треба мати список класу по вертикалі та горизонталі. І кілька кольорових фломастерів. Одним кольором відзначаємо на матриці (списку) вибори за першим питанням, другим – за другим питанням, третім – за третім. І дивимось, чи співпадають вибори за першим і другим запитаннями, чи є взаємні вибори і чи багато їх (це свідчить про дружність і згуртованість класного колективу), знизу підраховуємо на кожне прізвище кількість виборів. 7 і більше виборів – позитивних чи негативних – це соціологічна зірка. Треба подивитися, які це вибори – поважають чи бояться цього лідера, хто його обирає – хлопці чи дівчата. За отриманими відповідями підраховується сума виборів, що її набрав кожен учень класу, по кожному критерію складається соціоматриця і на основі її аналізу визначається статус дитини, виходячи з таких показників: 7 та більше виборів – «зірка»; 3–6 виборів – «популярний»; 1–2 вибори – «занедбаний». Можна ще виділити 0 виборів – «ізолюваний».

Зразок заповнення соціоматриці

Хто вибрав \ Кого вибрав	Андрійчук	Білоус	Ворслова	Гнатюк	Дробиш	Лавринен	Мірошник			
Андрійчук		*		*		*				
Білоус			*			*				
Ворслова		*				*	*			
Гнатюк	*					*	*			
Дробиш	*			*		*				
Лавриненко		*		*						
Мірошник				*		*				
Кількість виборів:	2	3	1	4	0	6	2			

На основі соціоматриці можна побудувати соціограму, яка надає можливість наочно представити соціальний статус учнів класу. Малюємо 3 кола одне в одному. Перше, внутрішнє коло – це лідери. Їх відзначаємо різними кольорами з номером (номер – за списком, синій чи червоний колір – дівчина чи хлопець). Після нанесення лідерів у внутрішнє коло малюємо в другому колі тих, хто їх обрав. У третьому колі – ті, кого ніхто не обрав (відхилені). Це – найнеспокійніша група для класного керівника. Вони прагнуть бути в колі уваги, бути лідерами, але їх ніхто не обирає. Тому найшвидший шлях – виявити себе і стати помітним – негативний вчинок, на який одразу всі звернуть увагу. Це варто враховувати студентам при наданні рекомендацій у характеристиці класу класному керівнику. Кожна окружність соціограми має певне значення:

I. Внутрішнє коло – це «зона зірок», до якої увійшли лідери, які набрали максимальну кількість виборів.

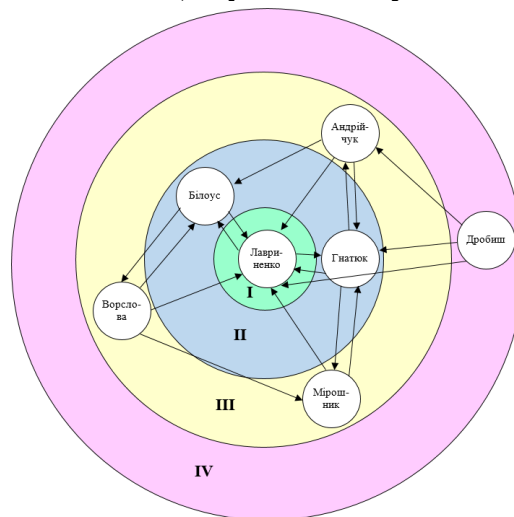
II. Друге коло – це «зона прийнятих», або «популярних», до якої увійшли учні, які набрали «голосів» вище середнього (3–5).

III. Третє коло – це «зона неприйнятих, занедбаних», до якої увійшли учні, які набрали «голосів» нижче середнього (1–2).

IV. Зовнішнє коло – це «зона ізольованих», це ті учні, які не отримали жодного «голосу».

Соціограма наочно представляє наявність угруповань в класі та взаємовідносини між ними та окремими учнями.

Соціограма класу

Висновки з соціометрії. Описуємо клас за ознаками: згуртованість, мотиви дружби, взаємні вибори, лідери, кількість угруповувань, стосунки між лідерами та їхніми групами, відхилені.

Для складання більш повної характеристики класу доцільно використати ранжування у формі методу анкетування. Записати:

1. Хто з класу найдобріший?
2. Хто найавторитетніший?
3. Хто найрозумніший?
4. Хто найщиріший?
5. Хто найкращий товариш?
6. Хто найбільший ледар?
7. Хто найсильніший ?
8.

Це може пояснити мотиви виборів дітей і пролити світло на причини лідерства в колективі.

**Програма самовиховання здобувачами освіти основних педагогічних умінь
(за С. Б. Єлкановим) [7]**

Основні групи педагогічних умінь	Конкретні педагогічні вміння	Складові уміння	Шляхи та засоби самовиховання
Пізнавальні	1. Легко орієнтуватися у змісті навчання та виховання. 2. Розпізнавати внутрішній стан учнів. 3. Здійснювати контроль за своїм психічним станом.	<u>Здібності:</u> а) виділяти головне; б) «читати по обличчях»; в) здійснювати самоконтроль. <u>Риси:</u> а) педагогічна спостережливість; б) педагогічна кмітливість.	1. Накопичувати досвід педагогічного аналізу. 2. Навчатися логічній обробці текстів, складанню схем, планів. 3. Тренуватися проникати в душевний стан іншого. 4. Тренуватися в самоконтролі.
Конструктивні	1. Формулювати цілі та завдання педагогічного процесу. 2. Планувати системи робіт. 3. Відбирати оптимальний зміст. 4. Складати плани конкретних справ.	<u>Здібності:</u> загальноінтелектуальні. <u>Риси:</u> організованість, схильність до порядку та точності.	Тренуватися в оперуванні педагогічними термінами, складанні планів. Дотримуватися точності в усьому.
Комунікативні	1. Стимулювати діяльність. 2. Налагоджувати відносини.	<u>Риси:</u> емоційність, здатність до самонавіювання, терпіння. <u>Риси:</u> товариськість, доброзичливість, щирість та ін.	Тренуватися у спілкуванні, поважному ставленні до людей. Підвищувати рівень своїх морально-естетичних рис
Інформаційні	1. Володіти словом, мовою. 2. Володіти мімікою та жестами. 3. Уміти користуватися наочними посібниками та ТЗН.	<u>Здібності:</u> мовне чуття, голосові дані, емоційність, виразність.	Тренуватися в усних виступах. Навчитися управляти своєю мімікою; користуватися ТЗН.
Організаційні	1. Організаторське чуття. 2. Уміння визначати конкретну роботу.	<u>Здібності:</u> схильність до організаторської діяльності, сприймання та	Тренуватися у варіюванні інтонацією, керівництві діями

Основні групи педагогічних умінь	Конкретні педагогічні вміння	Складові уміння	Шляхи та засоби самовиховання
	3. Здійснювати контроль та самоконтроль. 4. Викликати інтерес до справи. 5. Об'єктивно оцінювати результати роботи.	розуміння інших, розпорядливість, вимогливість та ін. <u>Риси</u> : цілеспрямованість, діловитість, дисциплінованість.	інших, самоінструктуванні, самонаказі, самоконтролі, оцінюванні.

Додаток Р

Анкета для учнів 5-9 класів з питань організації та проведення виховної роботи в класі

- Чи брали Ви активну участь у виховних заходах, які проводилися класним керівником? (так, частково, ні – необхідне підкреслити);
- чи маєте Ви бажання взяти участь у підготовці виховних заходів у класі? (так, частково, ні – необхідне підкреслити);
- назвіть, які виховні заходи, що проводилися у Вашому класі, найбільше Вам сподобалися;
- назвіть виховні заходи, у яких ви б хотіли взяти участь у наступному навчальному році;
- яким формам організації виховних заходів ви надаєте перевагу? (індивідуальним, груповим, колективним – необхідне підкреслити).

Методика визначення стилю педагогічного керівництва пізнавальною діяльністю учнів (за Л. В. Кондрашовою) [8]

Спостерігають і фіксують аналіз уроку за поданою позицією цифрою від 1 до 9 й літерою А – авторитарний, Д – демократичний, Л – ліберальний.

АВТОРИТАРНИЙ	ДЕМОКРАТИЧНИЙ	ЛІБЕРАЛЬНИЙ
1. Розподіл функцій між учителем і учнями		
Бере на себе більшість функцій	Оптимальний розподіл функцій	Відходить від керівництва, передає свої функції учням
2. Співвідношення вимогливості й поваги до особистості		
При високому рівні вимогливості, підвищеної строгості і навіть жорстокості не вистачає поваги й довіри до молодшої людини	Максимальна вимогливість та максимальна повага до особистості учня	Вимоги не перевіряються
3. Співвідношення прямих та зворотних зв'язків		
Форми зв'язку: пояснення, вказівка, інструктаж, догана, подяка, директивний характер. Прямі зв'язки домінують над зворотними. Думки учнів малозначущі	Оптимальне поєднання прямих і зворотних зв'язків	Домінують зворотні зв'язки. Часто йде за учнями
4. Врахування міжособистісних стосунків, які склалися в колективі		
Не враховує, посилює напруження у стосунках	Враховує міжособистісні стосунки, але вдається до директивних рішень на користь справи, якщо врахування міжособистісних симпатій йде не на користь справі	Намагається врахувати, але часто поступається при цьому інтересами справи
5. Ставлення до своїх помилок		
Не любить і не вміє визнавати свої помилки, маскує їх	Визнає перед дітьми свої помилки, виправляє їх	Помилки багато, визнає і не надає їм особливого значення
6. Характер постановки завдань перед класом		
Завдання не вмотивовуються, не	Пояснюються і обговорюються	Іде на поводу в учнів

пояснюються		
7. Кількість і якість виховних впливів		
Велика кількість виховних впливів при їх одноманітності	Кількість виховних впливів менша при їх більшій різноманітності	Ситуативна
8. Співвідношення дисциплінуючих й організуючих впливів		
Дисциплінуючі доміанти	Домінанти-організуючі	Організуючим впливам не надає значення. Дисциплінуючі-ситуативні
9. Співвідношення позитивних і негативних оцінювальних впливів		
Низько оцінює можливості та здібності учнів	Позитивні оцінні судження переважають над негативними	Ситуативні

**Методика дослідження характеру педагогічної взаємодії на уроці
(за Н. М. Пивовар) [6]**

Спостерігаючи і аналізуючи урок за нижче поданою схемою, фіксувати номер компоненту комунікативної структури уроку цифрою від 1 до 9 й літерою М – монолог або Д – діалог. Після завершення цієї роботи, результати опрацювати. Якщо монолог зафіксовано у п'яти чи більше випадках, то домінує монологічна діяльність (може з елементами діалогічної) або навпаки.

№ з/п	Компоненти комунікативної структури уроку	Урок-монолог	Урок-діалог
1	Мета вчителя	Інформаційне насичення учнів	Розвиток учнів засобами предмету
2	Смисл взаємодії	Оволодіння знаннями-моделями	Оволодіння досвідом через осмислення власних проблем
3	Початок уроку	Постановка завдання, що вимагає вирішення	Переосмислення завдань уроку через усвідомлення проблеми для себе
4	Загальний шлях уроку	Модель-вправи	Міркування-сенси
5	Характер управління	Прямий вплив	Рефлексивне управління
6	Психологічна позиція вчителя	Функціонально-рольова	Особистісно-включена
7	Позиція учня	Виконавець	Активний співавтор
8	Оцінювання	Рівень знань, оцінювання здійснюється за формальними ознаками	Оцінюється особистісне досягнення учня
9	Результат	Знання-значення	Знання-сенси

МЕТОДИЧНЕ ВИДАННЯ

БЕЗПЕРЕРВНА ПРОПЕДЕВТИЧНА ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА

*Методичні рекомендації для здобувачів вищої
педагогічної освіти першого (бакалаврського) рівня
другого року навчання*

редактор С. Т. Золотухіна

відповідальний за випуск Башкір О.І.

коректор Лупаренко С.Є.

Підписано до друку 12.05.2019

Папір офсетний. Гарнітура times new roman

Формат видання 60x84/16. Ум. друк. арк. 2,44 Тираж 300 прим.

Видавець ТОВ «ПЛАНЕТА-ПРІНТ»
вул. Багалія, 16, м. Харків, 61002,
свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4568 від 17.06.2013.

Виготовлювач ФЛ-П Черняк Л. О.
61002, м. Харків, вул. Багалія, 16
Свідоцтво № 2480000000079553, від 16.05.2007 р.

